

Hofjesmenu ziet het levenslicht

Natuurlijk aten hofjesbewoonsters in de 16^e en 17^e eeuw een stuk simpeler dan het Hofjesmenu dat vanaf 1 november twee maanden in restaurant Het Wapen van Kennemerland op de kaart staat. Maar lekker uit eten gaan is ook geen dagelijkse kost.

“Een kookboek is op zich al een teken van welvaart. Dat is ook het gebruik van in die tijd dure specerijen. Heel vroeger moest men in zout worden betaald, het woordje ‘salaris’ is daarvan afgeleid. De recepten uit kookboeken van koks aan Europese hoven of uit die van bisschoppen en abten, heb ik aangepast aan de opvatting over gezond eten. Minder vet en meer groente, daar komt het op neer. In de middeleeuwen, waar veel 16de en 17de eeuwse receptuur op is gebaseerd, is zware kost gezond. Groente, daar kreeg je maar diarree van. Je ziet op schilderijen vooral dikke, zware mensen. Ik denk dat ze veel last van constipatie moeten hebben gehad, maar daar hadden ze ook weer middeltjes tegen,” vertelt historica Helga Danner. In 2007 stelde de Haar-

lemse een speciaal hofjesmenu samen bij de viering van het 300-jarig bestaan van het Frans Loenenhofje. Elementen van middeleeuws eten zijn nog steeds terug te vinden. Roffioelen bestaat bijvoorbeeld uit deeg met een vulling

Op vrijdag 14 november start het Gilde Haarlem samen met stichting De Linde een hofjes-arrangement in restaurant In den Swarten Hondt - zie pagina 6 van deze krant.

Harlekino in Proveniershof

Typisch Hollands straatbeeld rond 1900: een draaiorgel op een wagentje in een doodgewone straat. Amsterdammer Leon Warnies zag er in 1875 brood en importeerde steeds mooiere draaiorgels vanuit Parijs.

“Artiesten lieten hun nieuwe schlagers vaak ook op draaiorgels spelen, om het bekend te maken,” vertelt Gouwenaar Adrie Vergeer, draaiorgelman in hart en nieren. Vergeer maakte niet alleen de

Harlekino maar ook de muziekboeken. Eerst arrangeert hij een bestaand lied door er allerlei tierlantijnen, voornoten en tegenmelodieën omheen te maken. Dan tekent hij de muziek uit op papier. Elk gaatje, later in karton uitgekapt, correspondeert met een toets. Hoe dichter die gaten op elkaar staan, hoe sneller de melodie. Lies van Aalst, geboren Haarlemse maar nu als Zeeuwse in de hofjesstad op bezoek, geniet met een vriendin van een gratis kopje hofjesthee met Haarlems Halletje. “Als kind was het altijd een strijd. Liep je met het orgel mee of liet je het orgel lopen? Bij het eerste kreeg je thuis op je kop.”

van vlees, groenten of vruchten. Ravioli lijkt nu een Italiaanse uitvinding! Het verschil met vroeger is dat we die verfyndere deeghapjes niet meer frituren maar in de oven bakken of koken. Ook reuzel gebruikt men vandaag de dag nog wel, alleen in veel kleinere porties.

Lapjeskat Lizzy wordt hofkat

Toen Alie Harms, al achttien jaar wonend in het hofje van Dirk van Bakenes, in haar woonkamer een ratje ontwaarde, was de maat vol.

“Regent Thöne moest wel lachen en zei dat hij dan wel Dirk moest heten,” vertelt Alie. Twee serieuzere voorwaarden waren dat de meerderheid van de hofdames voor haar komst moest zijn en dat de verzorging een gemeenschappelijke taak moest worden. De zesjarige poes uit Assendelft krijgt een vast woonverblijf in het ketelhuis. Op de deur komt de naam Dirkje te staan als eerbetoon aan de stichter van het hof: Dirk van Bakenes. Maar haar roepnaam is voorlopig Lizzy.

Het vierde en laatste nummer alweer, tenminste in 2008. De gratis Haarlemse Hofjeskrant lijkt al helemaal te zijn ingeburgerd. Veel mensen zijn trots op hun stad. Dat blijkt wel uit het feit dat bijna de helft van de oplage haar weg naar de liefhebber vond via winkels, musea en bibliotheken. Zo ook bij drogisterij Van der Pigge, een winkel met historie, stijl en deskundigheid, waar de Hofjeskrant echt helemaal op z'n plaats is. Dagelijks worden daar tientallen hofjeskranten meegenomen. Grote schrik natuurlijk binnen en buiten onze stadsgrenzen toen bekend werd dat deze prachtige winkel in haar bestaan wordt bedreigd (lees ook pag. 5).

Van enkele hofjesbewoonsters hoorde ik dat zij de krant zelfs naar familie in Amerika en Duitsland sturen. Een aardige reactie ontving ik van mevrouw Smit-Westendorp die herinneringen opdiept aan haar oma die in het in 1964 afgebroken hofje van Gratie woonde. Daarover meer in Hofjeskrant 5. Met blijdschap geven wij kennis van de komst van het hofjesmenu, vanaf 1 november op de kaart in het Wapen van Kennemerland. We blikken terug op de drukke Open Monumentendagen en hofuinfeestjes. Verder aandacht voor vergeten ambachten en de hof van Wouw in Den Haag, het gasthofje in dit herfstnummer.

Hoffelijke groet,

Willem Brand

Restaurant Het Wapen van Kennemerland, Ramplaan 125, 023 - 524 05 32, info@hetwapenvankennemerland.nl

De gouden appels van Cornelia

Een dramatischer geboorte van een hof is niet denkbaar. Op 50-jarige leeftijd wordt Cornelia van Wouw, lid van een vermogende drukkersfamilie, door haar arts doodverklaard. Liggend in de kist roept Elsje Hendriks, Cornelia's hulp in de huishouding: "Juffrouw is niet gestorven."

Na haar schijndood laat Cornelia als dank aan Elsje in 1647 een hofje bouwen die ze zelf nog maar liefst 31 jaar bestiert. In haar testament vraagt de stichteres de nakomelingen van haar broers en zuster om de hof na haar dood te besturen, iets dat tot op heden in ere wordt gehouden. De twee gezusters Jeanne en Catherine Kamerlingh Onnes die in 2001 hun vader Heike opvolgden, zijn de veertiende generatie regenten. Uniek in de geschiedenis van de hofjescultuur.

"Cornelia die niet getrouwd was en kinderboeken schreef, liep dagelijks vanaf haar huis naar haar comptoir – Frans voor daar waar gerekend wordt – boven de regentenkamer waar ze kantoor hield. Later heeft ze de tuin erbij gekocht, zeker ook bedoeld om de familie die de erfenis niet ten deel viel vriendelijk te stemmen," vertelt Catherine. Die familie liep dan wel geld mis, ze kon letterlijk de vruchten (én bloemen) plukken die in de tuin groeiden en bloeiden. In een 19de eeuwse brief merkt een oom op dat een andere oom dit jaar wel erg achter de moerbeien heeft gezeten.. De naam 'Tuin der Hesperiden' verwijst naar de Griekse mythe van de verborgen tuin van Hesperia waarin de levensboom wordt bewaakt door zeven nimfen. Onsterfelijk wordt hij die eet van de boom met de gouden appels. Niet vreemd dat in de maakbare Gouden Eeuw de populariteit van de 'goudkleurige' sinaasappel zo'n grote vlucht nam. Vandaag de dag staan achter de hof van Wouw twintig verschillende soorten citrusbomen rond de van acaciahout en naar oude tekeningen gemaakte duiventil waarin geen zeven nimfen maar acht pauwstaarten huizen. Op 12 juni 2004 vormde een aantal sinaasappelbomen een erehaag om de doopvont tijdens de doop van prinses Amalia. Het hof van Wouw als hofleverancier van appeltjes van oranje. Naast de hofpoort waarin op voethoog-

te 17de eeuwse Delfts blauwe tegels met daarop kinderspelen zijn afgebeeld, staat rechts de oude moerbeiboom. Het langs draad geslingerd (lij)fruit, de trellis van gewaterd eikenhout met peren en ook de kruidentuin accenturen de 17de eeuwse sfeer. Vanaf 2001 toen de tuin werd opengesteld voor publiek, is er elke augustus een Oranjeappeldag, een dag volledig in het teken van de twintig geurende oranje-boompjes. Op die dag verkopen de hofdames zelfgemaakte marmelade en vruchtensappen.

Een ander jaarlijks hoogtepunt is de viering van de verjaardag van de stichtster. In het testament liet Cornelia optekenen dat op haar geboortedag een feestmaal aangericht moest worden met een koe, een geit, een half schaap, sla uit de tuin en slaolie. Op basis van haar aantekeningen maakte kok Wim van Wouw (géén familie) een historisch menu die de naam 'Menu Cornelia' meekreeg. Na de Tweede Wereldoorlog toen de hofdames er sperziebonen en sla verbouwden, leek de tuin op de bleekveldjes, te zien op de 17de eeuwse bouwtekening van stadsarchitect Van Bassen. Regent Heike Kamerlingh Onnes riep de hulp van de stadstuinarchitect in om de tijd van Cornelia te doen herleven. Maar onderhoud van de tuin drukt zwaar op de begroting. Vandaar dat de huidige regentessen er middels sponsoring alles aan doen om het in de Napoleonistische tijd verdampte kapitaal niet verder af te laten brokkelen. "Vorige winter moest de riolering plots vervangen worden, met sponsoring hebben veertigduizend euro

bij elkaar gesprokkeld. Wat blijkt toen de eerste spade de grond inging: asbest," vertelt Catherine. "De hofhuisjes heeft vader begin jaren zestig laten moderniseren, de bedstee werd keuken en de zolder slaapkamer. Aan de balken van de niet beschoten zolder hingen in vroeger eeuwen hammen en spek. De wind zorgde dat het vlees niet ging schimmelen. In de 18de eeuw werden de matglazen ramen vervangen door helder glas. Eén hofbewoonster hoefde niet persé naar buiten te kijken en liet het glas-in-lood zitten. De straat is geplaveid met ijsseklinders, 17de eeuwse klinkers waarvan vader er in de jaren vijftig grote partijen wist op te kopen." Het verleden voelt hier zo dichtbij, mijmert Catherine. "Mijn grootmoeder dronk elk jaar met de abdis van de kloosterschool die hiernaast stond een kopje thee. Dan zette grootmoeder de tafel pre-

cies op de grens en zat zij in het hofje en de abdis in de tuin van het klooster. Als kind verbleef vader regelmatig bij de beheerder. Diens moeder wist nog te vertellen dat de hofdames hout gingen sprokkel in het Haagse bos."

In 2001 werd het 360-jarig bestaan groots gevierd. Burgemeester Wim Deetman, die het een eer vond in de voetsporen te treden van Cornelia's grootvader die eind 16de eeuw burgemeester van Den Haag was, kreeg een bijzonder toneelstuk-

• Piet en Joke, beheerdersechtpaar

je voorgeschoteld. Daarin speelde Heike Kamerlingh Onnes de regent en zijn dochter Jeanne de weer terug op aarde gekomen zijnde Cornelia. In de bijna onherkenbare hofstad was het hof van Wouw de enige plek waar ze zich nog thuis voelde. Een besloten wooneenheid met regels en toezicht is zo gek nog niet.

• Catherine en Jeanne Kamerlingh Onnes, regentesses

In de schaduw van de kathedraal

Op een zonnige herfstdag lapt in het Hofje van Codde en Van Beresteyn de glazenwasser buiten de ramen, binnen drinken oud-binnenmoeder zuster Ancilla van der Sandt en de huidige binnenmoeder Charlotte Schreuder een kopje thee. Door de brievenbus valt een brief met een zwart randje. Twee medezusters blijken op dezelfde dag te zijn overleden. "Ze worden boven met gejuich binnengehaald," zegt mevrouw Schreuder. "Ik vraag me af wanneer ik ga," zegt zuster Ancilla, "Jullie moeten me hier weggijken."

"De andere hofjes zijn pittoresk, maar hier is geen boven. Is er geen trap om bij je slaapkamer te komen. Dit is het enige hofje waar het overal gelijkvloers is. Wel zo handig met achttien vrouwen waarvan er vier goed mobiel zijn. De taxisevice rijdt hier af en aan," vertelt mevrouw Schreuder die via haar zus die de thuiszorg in het hofje deed, contact kreeg met de regenten. "Ik ben een hulppost. De helft van de bewoners heeft een alarmapparaat. Licht er iemand op de grond, zoals vannacht, dan krijg ik een telefoon-tje." Voorwaarde om in het hofje te wonen, vertelt ze, is dat je zestig plus bent, niet vermogend maar wel geheel zelfstandig. "Zodra je te afhankelijk van je burens wordt en het niet meer met thuis-

zorg alleen kan redden, moet er naar een andere woonvoorziening met meer zorg uitgekeken worden." Zuster Ancilla werd na haar pensionering in 1982 gevraagd om met drie zusters het Bavocontact te doen, ouderenzorg vanuit de Ursuline zusterorde in een buurt waar in die tijd veel bejaarden woonden. Ook omdat er vanuit de overheid toen bijna geen zorg geregeld was. Kort daarna kreeg ze het verzoek om binnenmoeder in het hofje te worden. "Ik zei dat ik het twee jaar wilde doen, maar ik heb het twintig jaar gedaan. Ik heb alles aanvaard wat ik in het leven tegenkwam. Hoe aardig of minder aardig iemand ook is, je moet werken vanuit je hart. Dan heb je nooit ruzie want je accepteert mensen zoals ze zijn."

"Vroeger was het een heel andere tijd," vertelt Ancilla tijdens een kopje thee, "Bijna niemand had tv of telefoon, een enkeling had een radiotje. Je had een gassteltje op tafel staan. Vroeger zat je niet buiten, je schilderde aardappelen, breide, er werd gewerkt. Je had geen rollators, geen rolstoelen, wel je eigen wasmachine. Regel was ook dat je je was voor tien uur 's morgens naar binnen moest halen. Ik liet de eucharistie hier vieren. Als er iemand jarig was, dan ging je die aan de deur feliciteren. Dan kreeg je iets lekkers. Ik heb erin gebracht dat we gezamenlijk Sinterklaas vierden." Ze laat de plakboeken met foto's van het nagebouwde kartonnen hofje zien. Na afloop kreeg iedereen zijn eigen huisje mee.

• Zuster Ancilla en Charlotte Schreuder

Mevrouw Schreuder vertelt hoe uniek het is dat het hofje een tuinkamer heeft. "s Winters is er elke week soos. Dan doen we voor wie zin heeft een spelletje. Ook de verjaardagen worden er gevierd." Onder de oppervlakte ligt altijd de angst om het knusse huisje te moeten verlaten. Charlotte Schreuder: "Als ze zeggen dat ze zich niet lekker voelen, zijn ze bang dat ze weg moeten. Dan zeg ik: we praten niet over weggaan, maar over goede verzorging."

Hoftuinfeestjes: afscheid van de zomer

Traditie in het Essenhofje waar de tuin na een architectonische ingreep in 2001 van iedereen werd. Daarvoor had iedere bewoner zijn eigen stukje tuin. Gastheer van de avond is huismeester Ko van Leeuwen, die als de tafels zijn gedekt Fredie Kuiper aankondigt. Een schot in de roos want Fredie zingt niet alleen met passie, zij inspireert ook tot zangdaden.

In het hofje dat niet opgenomen is in een hofjeswandeling – regent Job Thöne is daar eerlijk gezegd niet rouwig om – wonen twee echtparen. De oudste bewoonster is tante Jeltje (93), volgens Annemarie Visser-Visscher een ouderwetse lepelaar vanwege haar voorliefde voor advocaat. "In 1947 trokken mijn man en ik bij mijn schoonmoeder in. Hui-

zen waren er niet en als je geen kinderen had, kwam je onderaan de lijst. Toen zij naar de Janskliniek ging, zijn we gebleven. Weet je wat het voordeel van oud zijn is? Dat je alles mag zeggen en niets meer hoeft te doen," zegt Jeltje schalks. Uit handen van regent Thöne ontvangt huismeester Ko van Leeuwen een paar flessen wijn. Die mag hij alleen in bijzijn van de rest van het hofje nuttigen. Ge-deelde vreugd is immers dubbele vreugd.

Het is half september echt Hollands herfstweer bij de eerste hofborrel van de nieuwe bewonerscommissie in het Proveniershof. Het regent pijpenstelen. Maar Henk Walstra, Marianne Matthijssen. Blanka de Bruyne en Tole Emmelot hebben een partytentje geregeld en daaronder is het droog en lekker knus. Een vertederende aanblik als de nieuwe commissie de bewoners welkom heet met een kopje hete hofjeste. Als even

later de hartige lekkernijen van hofkok Floyd verschijnen, kan het feestje niet meer stuk. Natuurlijk ontbreekt in dit qua leeftijd en achtergrond meest diverse Haarlemse hof de culturele noot niet. Marianne van de Diva's doet met Lennaert Nijgh's gedichten de harten heftiger kloppen en ook hofdichteres Leonore doet poëtisch een duit in het zakje. Zo valt het tuinfeest allesbehalve in het water. Belangrijke taak van de commissie overigens is de inrichting van de gemeenschappelijke én openbare tuin te verbeteren. Eerste goede daad was het vernieuwen van het schelpenpad. Samen met Ymere en de gemeente onderzoekt de commissie ook verzoeken van bewoners zoals het de realisatie van een fietsstalling en de terugkeer van het informatiebord. De vorige was ineens spoorloos verdwenen.

Het "Hofje van Codde"

bij testament uit 1598 van kape-laan Mr. Pieter Janszoon Codde in 1611 opgericht, werd in 1732 overgebracht van de Zuider Schoolsteeg naar de Nauwe Damsteeg.

In 1871 moest het hofje daar wijken voor het Concertgebouw en voor uitbreiding van de fabriek van Joh. Enschedé.

Het hofje van Codde werd herbouwd in de Lange Herenstraat, naast het hofje van Beresteyn (1688). Die hofjes moesten door de reorganisatie van het stationsplein in de jaren zestig uit de binnenstad verdwijnen. Op die plek staat nu een beeld van twee beren. Historisch onjuist als het bedoeld is als eerbetoon aan de stichter van het hofje van Beresteyn.

Op het familiewapen van Nicolaes van Beresteyn (overleden in 1684) staat namelijk geen beer maar een varken geketend aan een steen. Een communicatiefoutje want een beer is ook een mannelijk varken! Het in 1969 gebouwde fusiehofje dat bestaat uit achttien woningen rond een binnenhof – met een regenten- en tuinkamer – is er qua woongenoeien niet minder om.

Regent op proefrit

Het is herfst 1839, de eerste spoorlijn van Nederland, die tussen Amsterdam en Haarlem is pas enkele weken geopend. Als lid van de Haarlemse geneeskundige commissie maakt regent Johannes Kuenen, een bekende Haarlemse apotheker, een proefrit. Op een regentenbord in het Frans Loenenhofje staat die belevenis beschreven.

Er gaan allerlei geruchten over de effecten van nimmer tevoren gekende snelheden op het menselijk lichaam. Hoezeer de constructie toch door velen hoog wordt geroemd, er werden hier en daar ook stemmen van afkeuring gehoord. Vraag was of deze nieuwe wijze van vervoer ook uit geneeskundig oogpunt aanbeveling zou verdienen. Of dat zich (evenals tegen de droogmaking van de Haarlemmermeer bijvoorbeeld) meer of minder gegronde bezwaren zouden voordoen, die het raadzaam zouden maken om – bij maatregel van goede Geneeskundige Politie – het publiek van de stad te waarschuwen. Op het steken van de trompet ving de tocht aan, en werden de zakuurwerken voor de dag gehaald. Het was negen uur toen wij wegreden, in het begin statig en langzaam maar allengs sneller en sneller. Nu wij allen bij onder-vinding ons van de snelle, gemakkelijke en gelijkmatige beweging van het voertuig overtuigden, en wij geen botsingen of schokken gewaar werden die enigszins hinderlijk genoemd konden worden, moesten wij onwillekeurig het vernuft van de mens prijzen, die de heerlijke vinding van de stoomkracht, ook op voertuigen langs ijzerbanen in toepassing had gebracht. De tocht ging pijlsnel voortwaarts. Een kwartier na vertrek kwamen we al in Zwanenburg aan (...). Over de Braken was de beweging meer rommelend, maar steeds gelijkmatig, en juist binnen het halfuur hielden we stil aan het station Amsterdam. Op het station was de drukte en het gewoel groot. In een ogenblik hadden wij, jonkheer Hoeufft en de blinde onderwijzeres in de godsdienst, juffrouw Pauw en haar begeleidster een bijwagen beklommen, die ons naar de plaats van bestemming zou voeren: het Genootschap Natura Artis Magistra in de Plantage.

Spoedig kwamen wij op de vrolijke Buitenkant aan. Het ruime IJ-zicht met zijn mastbos van schepen van allerlei aard en grootte, en de drukte en bedrijvigheid die er heerste, bood een aangename tafereel. De wagen reed zeer gelijkmatig door. Al spoedig verlieten de vrouwelijke reisgezellen ons, en stopten wij aan de poort van het grootste Entrepotdok, een schepping die onze wereldberoemde handelsstad waardig is. In de nabijheid van de zoölogische tuin verlieten wij de wagen en riepen wij de vriendelijke conducteur van deze waarlijk mooie onderneming een hartelijk vaarwel toe.

Regent Wil van Schaik

Hier en daar een deuk voor een beter gevelbeeld

Waar vind je nog een tegelzetter die op de Rotterdamse manier werkt? En waar een schilder die nog werkt met puimsteen? In de hofjes staat de tijd al eeuwenlang stil, maar hoe moet de idylle blijven voortbestaan als de ambachtsman verdwijnt?

OVER HEMELWATERAFVOEREN EN DEUKEN

Vroeger kwam loodgieter Henny van Taarling jaarlijks in het hofje van Loo in de Barrevoetestraat. Voor de vorstperiode moest de pomp afgetapt worden en na de winter werden de lederen kleppen vervangen en aan de pompstang gemaakt. Als alles was vastgezet kon de pomp weer in gebruik worden genomen.

“Ik heb ook loden hemelwaterafvoeren moeten vervangen omdat deze kapot waren. De nieuwe loden buizen heb ik speciaal aan laten voeren in houten kratten, zodat deze netjes recht aankwamen. De loden bevestigingsoren eraan gesoldeerd en de pijpen bevestigd met zelf gegoten loden kopnagels tegen de muur.

De werkzaamheden waren afgerond en de opzichter kwam langs. Zijn eerste opmerking was: “Henny, de loden pijpen zijn te netjes recht, er moeten wat deuken in zitten”. Ik gaf hem de loodklop-

per en zei: “Sla maar tegen de pijpen waar jij vindt dat er deuken moeten komen.” Ik moet toegeven, de door hem aangebrachte deuken in de hemelwaterafvoeren pasten beter in het gevelbeeld.”

Fred Bijvoets, inmiddels gepensioneerd, herinnert zich nog hoe hij in het Teylers hof met een optromptang in de weer was om de loden pijpen groter te maken. Zaak was om zonder veel hak- en breekwerk de oude loden pijpen waar nodig te verbinden met nieuwe plastic delen. “Helemaal slopen was te duur.

Plastic met lood verbinden, dat is een klus. Beide pijpen hebben een even grote diameter, dus moest je de loden pijp vergroten zodat de nieuwe afvoer in de oude past. Dan werd er eerst een overgangstuk in gesoldeerd en daarna gelijmd.”

In hetzelfde Teylers hof

deed Fred voor keukenbedrijf Davies het tegelwerk op de zogenaamde Rotterdamse manier, dat wil zeggen met stukadoorskalk. Fred Bijvoets: “Dat sloop gemakkelijker dan als er cement inzit. Aannemer Holleman uit Santpoort, die de restauratie deed, zag dat ik dat op de ouderwetse manier deed en vroeg nog of ik voor hem wilde werken.

Tegels in oude gangen, vestibules en tableautegels in schouwen zitten zonder voegen tegen elkaar. Koud op elkaar noem je dat. Dat is moeilijk restaureren omdat er spanning op zit. Je hebt kans dat het hele zootje valt. Je begint met drie nieuwe tegels en eindigt als het tegenzit met dertig.”

OVER PUIMSTEEN EN SNOEPJES

Vlak voor de open monumentendagen geeft schilder Bob van Wanrooy, net als loodgieter Henny van Taarling al veertig jaar in het vak, het hofje ‘In den groenen tuyn’ nog even een onderhoudsbeurt.

Een likje hier en een likje daar, zoals hij het zelf zegt. In april 1968 kwam Bob, die als eerste opdracht voor schildersbedrijf Cramer de vlaggenmastknop van de Bavo moest vergulden, voor het eerst ‘In den groenen tuyn’. Sindsdien is hij de vaste hofschilder. Hij herinnert zich nog hoe een bewoonster van Duitse origine na eerst op het raam getikt te hebben dat raam omhoog schoof en hem een snoepje gaf.

Soms een appeltje. Nog steeds wordt hij met open armen ontvangen en vragen de dames stevast of hij al iets gedronken heeft. Bij oud-binnenmoeder mevrouw Bakels wipt hij als hij in de buurt is soms even langs voor een kopje koffie. “Wat mij opvalt dat bewoners makkelijk bij elkaar naar binnen lopen. Om even te kijken hoe het gaat en

om te vragen of men nog een boodschapje mee moet nemen. Natuurlijk wordt er ook flink gebeit, maar dat gaat bij mij

het ene oor in en het andere oor uit.”

“Sommige collega’s vinden het allemaal oude troep, maar ik vind het leuk om het oude en idyllische zo goed mogelijk te bewaren,” vertelt Bob die al vijftien jaar voor C. den Hollander Schilderwerken werkt.

Hij hielp binnen en buiten mee in de Bavokerk, het Teylers Museum, De Waag en het Zuiderhofje en de Proveniershof. Terugbrengen in de oude staat vraagt geduld. “Als je één keer met de krabber uitschiet, is het naar zijn grootje,” vertaalt Bob, “De jeugd kan helaas niet meer plamuren, dat leren ze niet meer.

En de puimsteen, joh, die ligt in het museum. Je hebt nu schuurmachines, maar vroeger ging alles met het handje. Werd een deur ingepuimd. Je zaagde eerst een stuk puimsteen op maat en daarmee wreef je de grondverf – zinkwit aangelengd met droogmiddel – op de oude grondverf. Dat zat als een huis.”

Mysterieuze muziek met stiltegeluiden als gedruuppel, gefluister en een hoge vrouwenstem die 'Scarborough Fair' neuriert begeleidde op 6 september de catwalk van twintig hedendaagse hofdames in de hoftuin van het Frans Hals Museum. Een schouwspel dat ogen en oren betoverde door de repeterende choreografie en muziek.

..... Eigentijdse hofdames

Zes talentvolle Antwerpse modestudenten maakten eigentijdse kostuums geïnspireerd op de Gouden Eeuw. Zo is er een stewardessenlook in combinatie met een Zeeuwse kap. Een andere stewardess draagt een omhoog gewaaide jas. Tussen die futuristische kledij ook serenere nonnenachtige kostuums met plooiakpen van de Luxemburgse Laure Lamborelle, die met haar vijf ontwerpen het dichtst het thema 'hofdames' benadert.

Een prachtig vogelkooimeisje van Takumi Yanazaki met een geplooid rok van gestijfd papier.

Andere creaties: een op Escher geïnspireerde overgooier met patchwork en een jurk van jute met ritsen met daaronder gepaintbrushte panty's. Kunstcreaties waarvan een aantal ook best draagbaar.

Met dank aan galerie 37 Spaarnestad.

HOFDAME VERTELT

Hortensia's

Op een zomerse namiddag zit ik in de schaduw in mijn luie stoel in de tuin, vlakbij de grote potten met hortensia's. Het is stil op de hof. Alleen moeder merel laat horen dat ze weer druk bezig is met het zoeken naar insecten voor haar jongen. Voor Henk, onze hofkat, is dit even een nare tijd want deze overbezorgde moeder beschouwt dat grijze gestreepte beest dat tussen de paden sluipt als de grootste kleine mereltjes moordenaar. In werkelijkheid is hij doodsbang voor die merel, die constant en met veel gekrijs in duikvluchten over hem heen scheert. Heel wijs heeft hij nu een beschut plekje gezocht.

Over mijn boek kijk ik naar de prachtige bloemen van de hortensia's. Tot nu toe is het ieder jaar weer een verrassing geweest in welke kleuren ze zullen gaan bloeien.

De eerste die ik kocht was een kleine blauwe die een jaar later wel tweemaal zo groot was geworden maar nu roze bloemen kreeg, en dat was niet de bedoeling. Om het alles kleurrijker te maken kocht ik er een blauwe bij, die helaas het jaar daarop ook roze werd. Wat een eigenwijze dingen. Van iedereen kreeg ik nu goede adviezen: spijkers in de grond zei de één, dus deed ik spijkers in de grond, aluin, zei een ander, dus deed ik aluin in de grond, want ik wilde absoluut een blauwe. En aangezien ik zelf helaas geen groene vingers heb, vertrouw ik op ieders advies. In een tuincentrum kocht ik daarna, op aanraden van een vriendin, een pot Hortensia Blauw met korrels speciaal voor de blauwe hortensia. En die korrels gingen ook de grond in. Op haar vertrouwde ik helemaal, want zelf heeft ze een hoek met prachtige hortensia's in allerlei kleuren in haar tuin. En als je als hortensia dan nog niet blauw wordt, dan weet ik niet meer. Ik vond in ieder geval dat het aan mij niet had gelegen. Mijn grote angst was nu echter, dat hij door al die blauwe handelingen te blauw zou worden. Zeg maar naar het paars toe, en dat wilde ik ook weer niet.

Met spanning wachtte ik af. Maar wat er uiteindelijk te voorschijn is gekomen, is een wonder. Want vanuit mijn luie stoel op deze zomerse namiddag kijk ik naar een hortensia die blauw moest worden maar die het gepresteerd heeft te gaan bloeien met prachtige witte bloemen.

Kruid uw eigen speculaas

December zonder Sinterklaas is als Haarlem zonder Van der Pigge. Grote schrik om te horen dat deze geweldige zaak in zijn bestaan wordt bedreigd. Dat nieuws maakt duizenden reacties los.

In de winkel ontmoet ik mevrouw Van Ingen (81). "Ik kwam hier als klein kind al aceton voor mijn vader halen. Daar maakte vader, die schoenmaker was, melklijm van. De crêpezolen gingen bij-

na nooit meer los. Wij woon- den, en dan praat ik van ze- ventig jaar geleden, op de Zijl- weg en als het vakantie was, kwam mevrouw Van Os met de kinderen vaak tegen vijven na een dagje Kraantje Lek of het Brouwerskolkje langs. Dood- moe sleepten de kinderen dan hun schepjes van ijzer over de grond. Dat krassende geluid hoor ik nog. De heer Van Os nam altijd vriendelijk zijn hoed af als hij de winkel bin- nenkwam en als hij de mensen

dan hartelijk had begroet, ging hij achter zijn werk doen. Deze zaak waar je alles kunt kopen voor een lekkere kruidige soep of maaltijd. En dan de specu- laaskruiden, de noten en alles voor de kleine klachten. Van der Pigge weet altijd raad, vraag er maar om." Geluk zit 'm in vooral in de kleine din- gen, is óók haar boodschap. Een spontaan gesprek op straat, met een biertje in de zon, de lach van een kind. Ge- nieten heeft alles te maken met

Sinterklaas. Met geven. Niet alleen op 5 december natuur- lijk. Bak eens een speculaasje voor uw bureu!

Wat een uithangbord!

De Haarlemse hofjes worden tijdens de Open Monumentendagen bijna letterlijk overlopen. In het Zuiderhofje onthalen de bewoonsters het talrijk toegestroomde publiek met een rondleiding. Het Frans Loenenhofje heeft met een op hofjesmaat gesneden klucht de grootste groep zittende bezoekers. De Haarlemse Hofjeskrant vindt gretig aftrek.

Gildegids Ron Langerhorst uit Amsterdam vertelt bewoonster Helen Vriens dat de gele kleur van de middeleeuwse steentjes aangeeft dat het Wijnberghofje een privéhofje is. Hij vergelijkt het met het pleintje achter de Agnietenkapel in Amsterdam: dezelfde steentjes in dezelfde kleur. Onderwijzer Frans Beelen uit Uitgeest doet een hofjestocht met zijn vriendin Marijke Buisman. "Als je hofjestocht zegt, zeggen mensen: o, ik ken ze wel.

Maar men kijkt altijd weer op van het aantal. Sommigen loop je ze zo voorbij. Beste tijd om ze te bezoeken zijn de maanden mei en juni," raadt hij aan.

Wil van Rhooen, bewoonster van het Wijnberghofje, geeft mevrouw Wijnberg (wat een toeval) een kijkje in haar huisje waar alle hoeken en gaten zijn benut. Zo heeft Wil in de vroegere meterkast haar internethoekje. De badkamer is ruimer dan verwacht en de architect heeft ervoor gezorgd dat zij hoewel ze aan de straatkant woont via haar slaapkamerraam toch verbonden is met de hofthuin. Met die keuze is Wil uiteraard zeer content. Doopsgezind is zij niet, dat was geen vereiste, vertelt Wil. Of er nog gemeenschappelijke activiteiten zijn, vraagt mevrouw Wijnberg. Na de renovatie twee jaar geleden was er regelmatig hofberaad, dat is nu ook de kleine ongemakken zijn verholpen minder. Met Kerst is er kerstberaad, dan krijgen alle bewoonsters cadeautjes van de regentessen. Een eerbetoen aan de traditie in

de tijd van turf en gedroogde hammen.

Op zondag wil Jacqueline uit Lisse in ganzenpas langs twee in de zon zittende bewoonsters in het hofje van Bakenes. En niet alleen zij! Ze is net jarig geweest en heeft haar zes vriendinnen mee uit gevraagd voor een hofjestocht. Helaas was er vandaag geen gids beschikbaar, dus doet de jarige de rondleiding met de folder in de hand zelf. Geluk bij een ongeluk. Omdat het Open Monumentendag is, zijn de hofjes, die op papier dicht leken, toch open.

De klucht 'Wonderdrank'
'Wonderdrank' is speciaal gemaakt door het J.J. Cremer Genootschap, dat al vijftien jaar toneelkind aan huis is in het hof.

Na een historische binnenkomer met een gids die vol vuur over de Norbertijnse monniken (de Witte Heeren) en textielhandelaar Frans Loenen vertelt, ontploft zich een toneel in een toneel. Het Vlaamse gezelschap blijkt een heuse 'medicijnman' in hun midden te hebben. Al snel tracht die een drankje à la de Haarlemmer Olie aan de man te brengen. Een handlangster geneest op wonderbaarlijke wijze.

De verwachte aap komt uit de mouw als de weer ziende dame hond Vosje dood aantreft onder de tafel met flesjes wonderdrank. Een staaltje Living History van het zuiverste, of moet ik zeggen, duvelste water.

Hofjes-arrangement 'In den Swarten Hondt'

Op vrijdag 14 november start het Gilde Haarlem samen met stichting De Linde een hofjes-arrangement. De Linde is een non-profit organisatie die individuele woonbegeleiding geeft aan mensen met een licht verstandelijke beperking. Daarnaast bieden zij ook dagbesteding zoals helpen in een lunchcafé!

Lunchcafé en restaurant In den Swarten Hondt, gevestigd Spaarne 37, was in de 17de eeuw een herberg en is één van de oudste bestaande horecagelegenheden in Haarlem. Een mooiere plek voor de start van een hofjeswandeling is bijna niet te vinden. Gilde Haarlem verzorgde vanuit de Swarten Hondt in de nazomer al samen met De Linde historische vaartochten. De boot ligt inmiddels in de winterstalling, maar de samenwerking gaat verder.

Het nieuwe arrangement omvat een ontvangst met koffie en gebak, daarna volgt een wandeling onder leiding van een Gildegids. Als u dan terugkomt, staat de tafel voor u gedekt en wordt er afgesloten een oer-Hollandse hofjeslunch.

Kosten € 17,50 p.p. Telefonisch aanmelden bij Gilde Haarlem tussen 18.00 en 20.00 uur op 06 - 164 108 03. In november en december elke vrijdagochtend, start 10.30 (tot circa 13.30 uur). Ook op aanvraag mogelijk bijvoorbeeld voor 'zussendag' of verjaardag. Ares: Spaarne 37.

Zie ook www.gildehaarlem.nl en www.swartenhondt.nl

In de geest van de historie

In de negentiger jaren van de 20ste eeuw hadden de regenten moeite de huisjes te verhuren. Volgens de beheerster van het Heilige Geesthofje in Den Haag hadden mensen (te) veel noten op de zang. De euro zou daar verandering in brengen. Om het hofjesleven voor vrouwen boven de vijftig jaar aantrekkelijker te maken besloot het bestuur van vier huisjes twee te maken.

Maar toen de harde gulden verdween, kwam de klad in de welvaart en werden de wooneisen bijgesteld. De verbouwingsoperatie werd stopgezet. In de 17de eeuw keken arme weduwen van katholieke gezindte niet zo nauw. In de regentenkamer hangt boven de haard met fraaie schouw een schilderij. Daarop

is te zien hoe in de Grote Kerk vrouwen worden voorzien van turf, linnen en brood. Een groep van tweëndertig vrouwen werd na de bouw in 1616 uitverkoren en kreeg naast kost ook gratis inwoning.

De reglementen vormen bijna vier eeuwen later nog steeds een stevige leidraad voor de bewoonsters. Mannen mogen logeren, maar samenwonen is niet toegestaan. Wat opvalt is hoe keurig de tuin die door heggen in vieren is gedeeld én paden zijn bijgehouden. Niets verradt een persoonlijk tintje. Beeldjes in de tuin mogen niet want dan verval je al gauw in tuinkabouters en windmolentjes, stelt de beheerster. Het pad

• Heilige Geesthofje - Den Haag

langs de trapgevelhuizen ziet er keurig uit. Die orde buiten geeft rust. De historie dient gekoesterd te worden. Pronkstuk is de jutenpeer uit 1647, die dankzij sponsorgeld van een goede oude dag geniet.

Een week na de Open Monumentendagen, die maar liefst zevenhonderd belangstellenden naar het hofje bracht, is alles weer bij het oude.

In de hoftuin genieten bewoonsters her en der van een zomers herfstzonnetje. Men keuvelt of doet een dutje. De beheerster die vast de aardappelen voor de avondmaaltijd schilt, ziet dat het goed is.

• ZUIDERHOFJE

• FRANS LOENENHOFJE

**Herfst in
de hofjes**

• HET LUTHERSE HOFJE

[advertentie]

Uw partner voor volledig VvE beheer
Stichting ACB

• Houtplein 8 • Haarlem •
• 023-5344390 • www.acb-stichting.nl •

Muijs
KANTOOR & K A D O

Sinds 1887

... al meer dan 120 jaar een begrip in
Haarlem en omstreken.
Met een breed assortiment artikelen
voor kantoor, school en thuis.

Blue Square
slanke damestas
met drie vakken.

Leverbaar in
drie kleuren.

Blue Square
lederen damestas
met twee vakken
en paraplhouder
aan buitenzijde.

Leverbaar in
zeven kleuren.

Geopend op maandag t/m vrijdag van 9.00 - 18.00 uur en zaterdag van 10.00 - 17.00 uur
U kunt ons vinden op: Gedempte Oude Gracht 108, Haarlem
Telefoon: 023 5315513, Fax: 023 5328425, info@muyskantoor.nl

Bruidsparen in hofjes

U zou door bijgaande foto's misschien denken dat hofjes een geliefde plek zijn voor mooie plaatjes voor het trouwalbum. Dat is niet zo. Navraag bij bruidsfotografen leert dat kastelen, parken en strand een stuk populairder zijn.

Foto De Leeuw uit de Gierstraat wilde de bruidsparen nog wel eens het nabij gelegen hofje van Loo inloodsen. In de Witte Heerenstraat stappen bruidsparen soms even het Frans Loenen- of Lutherse hofje binnen na de trouwerij in de tussen beide hofjes gelegen Lutherse kerk. Niek Visser van Foto Niek Visser op het Houtplein deed op 17 oktober samen met het bruidspaar Mariëlle Janssen en Robert Bellaart uit Almere het hofje van Bakenes aan op weg naar molen De Adriaan.

Two bruidsparen in een Chevrolet

Met een pas gekochte Chevrolet traden de twee zussen Henny en Ans Dreyer op 3 augustus 1979 in het huwelijk met Adrie en Jaap. Henny: "Aad had de Chevrolet speciaal voor de bruiloft gekocht, een week erna was hij al weer weg. De dag dat we in ondertrouw gingen, maakte Adrie een dolletje met Jaap. Dat hij niet durfde te trouwen. O nee, zei Jaap, ik ga ons morgen op het stadhuis aangeven." Het kostte Adrie een kratje bier. Later werd afgesproken op dezelfde dag te trouwen. "Maar dan hebben we wel een grote trouwauto nodig," riep Adrie, "Geen probleem, ik ga wel kijken wat er te koop is." Op het stadhuis regelden de mannen dat ze tegelijkertijd in het huwelijksbootje konden stappen. Henny herinnert zich nog als de dag van gister hoe Ans en zij van bloemen een lint regen, die voor op het dashboard lag. En het trouwboekje dat maar niet kwam omdat de bloemenman op vakantie was. Dus droeg Henny het biedermeiertje van het bruidmeisje.

Een Bok in de Weide

Groen-zwart zijn de clubkleuren van Alliance '22. De club waar Ton de Bok al jaren als trainer en vrijwilliger actief is en ook de club waar Rutger Leeuwe, de veel scorende spits van zondag 1 én de zoon van Neeltje van der Weide, speelt. Daar op het groene gras kwamen bok Ton en geitje Neeltje elkaar voor het eerst tegen. Vandaar dit onderschrift: 'Groen is gras, groen is gras onder hunne voeten'.

Met dank aan: Henny Dreyer voor het uitlenen van haar trouwreportage en Foto Niek Visser op het Houtplein.

TEYLERS HOFJE

In de bocht van het Spaarne ligt achter een imposante poort het Teylers hofje dat werd gesticht krachtens het testament van Pieter Teyler van der Hulst, en is ontworpen door dezelfde architect als van de Ovale Zaal in het Teylers Museum, Leendert Viervant. De lage huisjes staan in contrast tot het monumentale hoofdgebouw, maar het geheel oogt licht en wijds. De regentkamer behoort tot de top honderd van mooiste historische interieurs van Nederland.

Vanaf 2008 onderhoudt en verhuurt woningcorporatie Elan Wonen het Teylers Hofje.

Tel. 023 - 515 98 59. www.elanwonen.nl

HEMA Uitslag HEMA Hofjesfotowedstrijd

1e prijs: C. Boers

2e prijs: W. Vlot

Vijftien inzenders, waarvan het merendeel meer dan één foto toestuurde. De drie winnaars kunnen hun favoriete foto bij HEMA Foto op canvas laten afdrukken.

3e prijs: S. Kieft

Fa. van Taarling
Sanitair installatie bureau

LOOD EN ZINKWERK
DAKBEDEKKINGEN
GAS- EN WATERINSTALLATIES
SANITAIRE INSTALLATIES
CENTRALE VERWARMING
RIOLERING

Twijnderslaan 3
2012 BG HAARLEM
Postbus 123 2100
AC HEEMSTEDE
Tel.: 023 528 90 14
Fax: 023 528 28 50
e-mail taarling.van@hetnet.nl

Mark Keppel

Lijstenmakerij & Galerie

Schagchelstraat 5, 2011 HW Haarlem
Tel. 023 - 5340750
info@keppellijsten.nl
www.keppellijsten.nl

't Mannetje

Fietsen van 't Mannetje zijn veel gecopieërd, maar nooit geëvenaard.

Spaarnwouderstraat 3,
Haarlem, 023 - 540 70 76
www.tmannetje.nl

C. den Hollander b.v.
Onderhoudscombinatie
Haarlem (023) 5356812

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Haarlemse Hofjeskrant

Oplage: 10.000
Redactie: Willem Brand
Vormgeving: Kees Reniers
Illustratie: Alex van Koten
Fotografie: Willem Brand
Rogier ten Hacken

Af te halen in zorgcentra, diverse boekhandels en bibliotheken in Zuid-Kennemerland. In Haarlem in diverse musea, bibliotheken, drogisterij Van der Pigge, Muys Kantoor & Kado, HEMA-fotoshop, Juffrouw zonder Zorgen en alle adverteerders.

Reacties: hofjeskrant@live.nl

De Haarlemse Hofjeskrant kwam mede tot stand dankzij (financiële) steun van het bestuur van de hofjes Codde en Van Beresteyn.